

Nr 853

Av herr **Gustafsson** i Borås, om domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen.

Under många år i mitten av 1950-talet fördes en intensiv diskussion i Sverige om möjligheten att underkasta förvaltningsbeslut rättslig kontroll. Riksdagsmajoriteten motsatte sig under många år dessa försök att få till stånd en förbättring av den svenska rättsordningen på denna punkt. Utvecklingen ledde småningom fram till att justitieministern 1962 tillsatte förvaltningsdomstolskommittén. Denna avgav i slutet av 1966 sitt huvudbetänkande om förvaltningsrättsskipning, ett verk på 824 sidor. Förslaget går i korthet ut på att det nuvarande systemet för förvaltningsrättsskipningen bibehålls. Den väsentliga förändringen enligt förslaget skulle bli att ett tvåinstanssystem infördes på så sätt att vissa uppräknade förvaltningsärenden, som för närvarande går direkt från förvaltningsmyndigheten till regeringsrätten, i första hand skall överklagas hos en administrativ mellaninstans av domstolstyp. Rätt att fullfölja talan från denna instans till regeringsrätten som slutinstans skulle förefinnas blott efter en rätt sträng tillståndsprövning.

Förslaget innebär otvivelaktigt den förbättringen att regeringsrätten, som nu är en instans för massärenden, blir en verklig prejudikatinstans. I stället kommer huvuddelen av de administrativa målen, som skall domstolsprövas, att stanna i en instans längre ner. Som sådan tänker man sig kammarrätten. Därmed har sålunda icke någon egentlig förändring i det nuvarande rättstillståndet i stort erhållits. Vad som vinnes genom förslaget är att man får en bättre organisatorisk apparat för behandling av hithörande mål.

I förvaltningsdomstolskommittén var man bunden av de lämnade utredningsdirektiven. I ett särskilt yttrande beklagade några kommittémedlemmar att direktiven från början bundit utredningen vid den nuvarande ordningen. Enligt denna kan blott ett mindre antal administrativa mål underkastas domstolsgranskning, medan andra, vilka bedömes genomsnittligt vara mera präglade av lämplighetshänsyn, liksom hittills helt undandrages domstolsgranskning och avgöres administrativt i sista hand av Kungl. Maj:t i statsrådet även såvitt gäller rättsfrågor.

En förutsättningslös utredning av olika tänkbara alternativ för att ordna rättsskyddet inom förvaltningen har sålunda ännu inte kommit till stånd, trots att tal varit därom i riksdagen under två decennier. Hela denna fråga bör nu upptagas till en ny prövning. Det kan inte räcka att endast utreda vissa organisatoriska problem som hittills skett.

Huvudfrågan om hur den rättsliga prövningen av förvaltningsbeslut skall åstadkommas kräver en fördomsfri prövning. Den nuvarande metoden innebär — som redan nämnts — att endast vissa förvaltningsmål går till i sista hand regeringsrätten och där prövas allsidigt, medan alla övriga endast kan underkastas besvärsprövning i den rent politiska instans som Kungl. Maj:t i statsrådet utgör. I tidigare sammanhang har ifrågasatts att i varje fall vissa formella rättsfrågor skulle i alla slag av mål avgöras av regeringsrätten. Dessa förslag har nu inte upptagits av förvaltningsdomstolskommittén, utan hittillsvarande system föreslås skola fortsätta oförändrat. Alltjämt väntar jag sålunda på att den för varje rättsstat gällande grundförutsättningen att rättsliga frågor som uppkommer i statsverksamheten också skall kunna prövas i rättslig ordning och inte endast av politiska instanser.

En utredning bör nu komma till stånd för att utreda hur domstolsprövning av rättsfrågor i administrativa mål skall ordnas. Vilken form av domstolsprövning, som det här kan bli fråga om, får utredningen närmare utvisa. Det kan gälla att bygga ut förvaltningsdomstolssystemet och att ge dessa organ vidgad kompetens i förhållande till vad som nu gäller. Det kan också bli fråga om att i ökad grad koppla in de allmänna domstolarna på dessa kontrollfunktioner.

I samband med en allmän författningsreform kan man icke underlåta att komma in på dessa spörsmål. Det synes emellertid icke ändamålsenligt att denna specialfråga tages upp av grundlagberedningen. En särskild förändamålet sammansatt utredning bör ta sig an problemet.

Under hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om en förutsättningslös utredning av spörsmålet hur domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen skall kunna åstadkommas.

Stockholm den 26 januari 1968

Axel Gustafsson (fp)
i Borås
